

POSTANOWIENIE

28 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

na posiedzeniu niejawnym 28 września 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A. K. i B. K.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 13 września 2022 r., I ACa 345/22,

1. **odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
2. **zasądza od pozwanego na rzecz powodów, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych z odsetkami wynikającymi z art 98 § 1¹ k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia pozwanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego Bank S.A. w W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 13 września 2022 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania

przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 lutego 2023 r., I USK 529/21, postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lutego 2023 r., I CSK 4691/22).

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub

podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07). Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/06).

W ocenie autora skargi kasacyjnej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzającego się do ustalenia:

„Czy przy dokonywaniu oceny klauzul przeliczeniowych, tj. klauzul przewidujących stosowanie kursu kupna do wypłaty kredytu lub kursu sprzedaży do spłaty rat kapitałowo - odsetkowych, wynikającego z Tabeli kursowej Banku, z perspektywy abuzywności, należy uwzględnić, że art. 111 ust. 1 pkt 4) Prawa bankowego daje (i dawał w czasie zawierania umowy) bankowi podstawę do ustalania kursów w Tabeli kursowej banku i żaden przepis prawa nie przewidywał w dacie zawarcia Umowy kredytu obowiązku wskazywania w jej treści sposobu ustalania kursów walut, a w konsekwencji umowy o kredyt denominowany odzwierciedlały ówczesnie obowiązujący model ustawowy i w tym zakresie powinny być wyłączone spod oceny z perspektywy abuzywności zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich [dalej: dyrektywa Rady 93/13]?”

Jednocześnie zdaniem skarżącego w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności oraz praktyce sądów tj.

1. art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. w. zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13;
b) art. 1 pkt 1 lit. a oraz art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy — Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (dalej: ustawa antyspreadowa) w zw. z art. 385¹ § 1 k.c.

Autor skargi kasacyjnej wskazał, że rozbieżności te odnoszą się do ustalenia:

1) Czy w świetle prawidłowej wykładni art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. oraz w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13 możliwe jest dalsze wykonywanie umowy kredytu denominowanego po wyeliminowaniu z niej, uznanych za abuzywne, klauzul przeliczeniowych:

- bez wypełnienia powstałej w ten sposób luki w umowie, z zachowaniem pozostałych postanowień umownych,
- poprzez wypełnienie powstałej w tej sposób luki w umowie zastosowaniem art. 358 k.c.,
- poprzez wypełnienie powstałej w ten sposób luki w umowie zastosowaniem art. 56 k.c. w zw. z art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe,

Czy też prawidłowa wykładnia art. 385¹ § 1 w zw. z § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13 prowadzi do wniosku, że eliminacja klauzul przeliczeniowych z umowy kredytu denominowanego winna prowadzić do upadku (nieważności) całej umowy kredytu, z uwagi na brak możliwości dalszego jej wykonywania?

2) Czy w świetle prawidłowej wykładni art. 385¹ § 1 w zw. z § 2 k.c. oraz w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13 dla ustalenia skutków abuzywności postanowień umownych istotne (decydujące) znaczenie ma wola konsumenta, którego oświadczenie w tym przedmiocie ma także decydujące znaczenie dla kierunku rozstrzygnięcia sądu?

c) Czy prawidłowa wykładnia przepisu art. 1 pkt 1 lit. a) oraz art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. oznacza, że wejście w życie ustawy antyspreadowej z dniem 26 sierpnia 2011 r. potwierdziło ważność umów o kredyt denominowanych zawartych przed dniem wejścia w życie ww. ustawy i zawartych w nich postanowień oraz wykonalność umów tego typu, które nie określały zasad ustalania kursu wymiany na potrzeby stosowania umowy kredytu i wyeliminowało abuzywny charakter postanowień umownych, czy też prawidłowa wykładnia wskazanych artykułów nie wyłącza możliwości powoływania się na abuzywność klauzul związanych ze sposobem określania kursu waluty, po jakim ma być

dokonywana wypłata kredytu i spłata rat kapitałowo - odsetkowych, zawartych w umowach kredytów denominowanych, które podpisane i realizowane były jeszcze przed wejściem w życie tej nowelizacji?

Mimo obszerności rozważań wniosku, jego bliższa analiza nie pozwalała uznać, by w sprawie wystąpiły wskazywane przez skarżącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W odniesieniu do przytoczonego zagadnienia prawnego, we wniosku nie przywołano dostatecznej argumentacji, która mogłaby uzasadniać, że w świetle brzmienia art. 111 ust. 1 pkt 4 PrBank kwestia dopuszczalności weryfikacji pod kątem abuzywności klauzul przeliczeniowych zawartych w umowach kredytowych, odsyłających do tabel kursowych banku, stanowi w istocie zagadnienie wykraczające stopniem skomplikowania poza typowe wątpliwości interpretacyjne stanowiące immanentny element procesu sądowego stosowania prawa. Okoliczność, że zgodnie z powołanym przepisem banki są zobowiązane do ogłaszania w sposób ogólnie dostępny stosowanych kursów walutowych nie oznacza przy tym, że warunki umowne odsyłające do kursu stosowanego przez bank (tabelarycznego) odzwierciedlają przepis ustawy w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13. Wyjątek określony w tym przepisie wymaga, aby konkretny warunek umowny odzwierciedlał treść przepisu prawa mającego zastosowanie między umawiającymi się stronami niezależnie od ich wyboru, ewentualnie mającego domyślne zastosowanie w braku odmiennego uzgodnienia między stronami, przy czym należy go interpretować ściśle (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 21 grudnia 2021 r., C-243/20, DP i SG przeciwko Trapeza Peiraios AE, ECLI:EU:C:2021:1045 i powołane tam dalsze orzecznictwo oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 30 marca 2023 r., I CSK 2897/22).

Przedstawione we wniosku wątpliwości interpretacyjne w zakresie art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz skutków wejścia w życie ustawy dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw nie uwzględniały nowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego, w którym problematyka ta była podejmowana wielokrotnie. W judykaturze tej wyjaśniono w szczególności, że wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla

umowy kredytu powiązanego z walutą obcą, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż umowę taką należy uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, co prowadzi do wniosku, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe i przemawia za jej całkowitą nieważnością (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z 30 marca 2023 r., I CSK 2897/22). Stanowisko to zostało podzielone w późniejszych rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego (por. wyroki Sądu Najwyższego z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22 i z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, uchwała Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22; wyroki Sądu Najwyższego z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22;). Nie jest także możliwe utrzymanie kredytu denominowanego do franka szwajcarskiego po wyeliminowaniu abuzywnej klauzuli przeliczeniowej jako kredytu w tej walucie, ponieważ równałoby się to przekształceniu udzielonego kredytu w kredyt walutowy, co zniekształcałoby wolę stron ukierunkowaną od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej; działanie takie w istocie odpowiadałoby uzupełnieniu umowy treścią niezgodnioną przez strony (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22, postanowienie Sądu Najwyższego z 16 listopada 2022 r., I CSK 2237/22, postanowienie Sądu Najwyższego z 30 marca 2023 r., I CSK 2897/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

W zakresie postulowanej we wniosku substytucji abuzywnej klauzuli przeliczeniowej innym mechanizmem opartym na dyspozytywnych przepisach kodeksu cywilnego, względnie innych ustaw, rozważania wniosku abstrahowały m.in. od koniecznej przesłanki tego rodzaju zastąpienia, zgodnie z którą - w świetle utrwalonego unijnego orzecznictwa - wchodzi ona w rachubę tylko wtedy, gdyby jej brak narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 i przywołane tam orzecznictwo). Na niedopuszczalność zastąpienia niedozwolonych postanowień umownych odsyłających do kursu waluty obcej wynikającego z tabeli bankowej odesłaniem do kursu średniego waluty obcej

ustalanego przez Narodowy Bank Polski zwrócono również uwagę w nowszej judykaturze (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22; wyroki Sądu Najwyższego z 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z 19 maja 2022 r., II CSKP 985/22 i z 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22).

Brak również podstaw do przyjęcia, aby w świetle nowszej judykatury rozbieżności w orzecznictwie w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. budziła kwestia wpływu wejścia w życie ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw na dopuszczalność kontroli abuzywności klauzul przeliczeniowych zawartych w umowach kredytowych i konsekwencje przeprowadzenia tej kontroli (zob. zwłaszcza wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, a także wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22).

Ponadto oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 KC), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 (OSNC 2019, nr 1, poz. 2)). W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że postanowienia umowy (regulaminu) określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). Wyjaśniono, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. Nie budzi też wątpliwości, że stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną. (zob. np. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r. - zasada prawna - III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56; uchwała Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, nr 6, poz. 40; postanowienie Sądu Najwyższego z 6 lipca 2021 r., III CZP 41/20, MoP 2021, nr 15, s. 775; wyroki TSUE

z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.). Stwierdzenie nieważności umowy mieści się w zakresie sankcji, jaką dyrektywa 93/13 przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych. Niedopuszczalne jest zastępowanie wyeliminowanego abuzywnego postanowienia umowy innym mechanizmem wyliczenia kwoty raty kapitałowo-odsetkowej. Żaden bowiem przepis prawa, w tym art. 385¹ i art. 358 § 2 k.c., nie daje podstaw do zastąpienia klauzuli abuzywnej innym postanowieniem. Uzupełnienie luk po wyeliminowaniu takiej klauzuli stanowiłoby bowiem zbyt daleko idącą modyfikację umowy w celu ratowania sytuacji prawnej przedsiębiorcy stosującego niedozwolone postanowienie umowne. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 31 maja 2022 r., I CSK 2314/22 i wskazane tam orzeczenia, postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lutego 2023 r., I CSK 4691/22).

Jednocześnie należy podkreślić, że w judykaturze Sądu Najwyższego obecnie dominuje pogląd, że zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule, a zatem także klauzule zamieszczone we wzorcach umownych kształtujące mechanizm indeksacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. np. wyroki SN z: 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20; 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). W orzecznictwie TSUE również podkreśla się, że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE L nr 95, s. 29; dalej: dyrektywa 93/13) należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (por. wyroki TSUE z: 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 49-50; 26 lutego 2015 r. w sprawie C-143/13, Matei, pkt 54; 23 kwietnia 2015 r. w sprawie C-96/14, Van Hove, pkt 33; 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Andriuc i in., pkt 35). Za takie uznawane są m.in. postanowienia (określane niekiedy jako „klauzule ryzyka walutowego”), które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy – konsumenta ryzykiem

zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (zob. wyroki TSUE z: 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Andriuc i in., pkt 37; 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 68; 14 marca 2019 r. w sprawie C-118/17, Dunai, pkt 48; 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, Dziubak, pkt 44).

Uznać zatem należy, że kwestie wskazywane przez skarżącego w ramach występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzeby wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów zostały już wyczerpująco wyjaśnione w orzecznictwie SN i TSUE, i obecnie nie wymagają dalszej analizy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 lutego 2023 r., I CSK 4243/22, postanowienie Sądu Najwyższego z 6 lipca 2023 r., I CSK 5755/22, postanowienie Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2023 r., I CSK 5673/22, postanowienie Sądu Najwyższego z, 6 lipca 2023 r. I CSK 5883/22, postanowienie Sądu Najwyższego z 6 lipca 2023 r., I CSK 5736/22).

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

[ms]